

נעמי קרן. "האימהות גברה עליי" | צילום: יוגב עמרני

הקרבן החדשה

בשנות ה-90 כיכבה נעמי קרן מהרצליה בכל בית כמגישת מהדורת החדשות של ערוץ 1, אך יום אחד נעלמה מהמסך • היא לא מצטערת על כך לרגע, ומעדיפה להשקיע את מרצה במחקר ההיסטורי, שהניב לאחרונה את ספרה העוסק בחייה המופלאים של דונה גרציה

מזדמנות בתחום התקשורת. אחת מהן הייתה קריינית רצף בטלוויזיה החינוכית. זה היה אמנם כשידור חי, אבל עדיין רק בתחום הקריינות. פעם בכמה זמן היו עורכים או ברשות השידור מבחני מסך לקריינים שברוך כלל לא הובילו לכי לום, וכולם היו שוכחים מהם. בשנת '89 עברתי מבחן כזה, וכרגיל, שכחתי ממנו וטסתי לחופשה של שלושה שבועות. כשחזרתי, גיליתי שיש לי הודעה במוכירה מיאיר שטרן (מנהל מחלקת החדשות דאז, או, ברוח הימים האלה, אביו של שי שטרן - מ.ר.), שמחפשים אותי דיווח מרשות השי דור. החליטו שרוצים אותי להגשת מהדורת הלילה. זה כבר היה די 'וואו' בפני עצמו. אחרי פעמיים בלבד של הגשה, הודיעו לי שרוצים אותי ל'מבט'.

"הכל היה מאוד סודי, דרמטי ומהרגע להרגע. עד היום הראשון שלי בתפקיד, הגבר - שתמיד פתח את המהדורה - לא ידע בכלל שאני באה להגיש איתו. זו הייתה תקופה שבה - כן, גם אז - דיברו על ריאורגניזציה ברשות השי דור, ויאיר שטרן חשש מפני השבתת השידורים על ידי ועד העיתונאים ומהחשכת המסך, משום שהבאת מגישה חדשה הייתה עלולה להיתפס על ידי הוועד הלוחמני של אז, כמשהו שבא על חשבון המגישות האחרות, שהיו עובי דות של רשות השידור. אני מעולם לא הייתי עובדת רשות השידור - על אף שהייתי מגישה 'מבט', תוכנית הרגל של הטלוויזיה הישראלית - ותמיד הייתי פרי לאנס".

ואז יום בהיר אחד הפכת לכוכבת. טלטלה די רצינית, לא?

"ממש כך. זה היה גן-עדן של שוטים. איך שגמרתי את המילה האחרונה במהדורה הראשונה שלי, כבר קראו לי לצאת לצלמים ולעיתונאים שחיוכו בחוץ. תביני, שנים לא

חיים ביין, שישב (עם או בלי מכנסים) על כס מהדורת החדשות של "מבט" משך שנים. נעמי קרן (50, תושבת הרצליה, נשואה פלוס שלושה) היא אחת מהם. חייה של קרן, שהיכנסה בשנות ה-80 נרשמה בכלל למסלול ישיר לדוקטורט בהיסטוריה, השתנו מקצה לקצה כשיום בהיר אחד בשנת 1989 הופיעה במהדורת החדשות המרי כזית והפכה למגה-סלב בן רגע. כיום, כמעט שני עשוי רים לאחר פרישתה מהגשת המהדורה, יוצא לאור ספרה הראשון "לה סניורה", רומן היסטורי במכתבים, המגולל את סיפור מסעותיה של דונה גרציה-נשיא, בת למשפחת אנוסים שחייתה אי שם באירופה של המאה ה-16, והייתה לאחת הנשים המשפיעות, העשירות והחזקות בדורה - יהודייה גאה שמכריזה חרם על האפיפיור בכבודו ובעצמו ומכובדת גם על השולטאן המפואר, אישה נחרצת ומתוחה כמת כלפי חוץ ופגיעה וכואבת בתוכה, אישה בעידן שני שים לא נחשבו בו, המטילה מוראה על מלכים ונסיכים.

בטוב הפריים-טיים

אבל בינינו, את מי בעידן שלנו מעניינת דונה גרציה? עם כל הכבוד לה, מה היא תרמה לעולמנו התרבותי לעומת עולם חדש אמיץ שהעניקו לנו ליהיא גרינר ורוני מיילי. אי לכך התחלנו את הראיון מהטלוויזיה כמובן.

איך, מהיותך בחורה צעירה ועלומת שם הגעת היישר אל טופ הפריים-טיים של מהדורת "מבט"?

קרן: "לא הגחתי לחלוטין מהאפילה. שירתתי כקריינית בגלי צה"ל, וכשהשתחררתי, התחלתי ללמוד היסטוריה באוניברסיטת תל אביב. במקביל התפרנסתי מעבודות

התגובה האופיינית של רובנו כשאנו מוצאים בתיבת הרואר את ספח אגרת התשלום לרשות השידור, היא משהו בסגנון: "על מה לעזאזל אני משלם פה? לא צפיתי בערוץ הראשון לפחות משנת '90". ובכן, כזכור לכם (או לא, תלוי באיזו שנה הגחתם אל אוויר העולם), פעם המילים "טלוויזיה" ו"רשות השידור" היו נרדפות. פעם היו גם עור כמה מגישי חדשות מלבד

"כל שהתקדמתי במחקר על דונה גרציה, מצאתי יותר ויותר נשים מרתקות מהתקופה הזאת. לא ייאמן כמה נשים משוררות, סופרות, שליטות וכו' חיו במאה ה-16 ואיך לא סופרים אותן. יש מצב שצריך לשים את כל ההיסטוריה בצד ולכתוב מחדש את ההיסטוריה הנשית"

נעמי קרן בצעירותה. "לא הגחתי מהאפילה"

שנתיים כדי שייכנסו למ"מ במלחמת המפרץ, מודיעים לי פתאום מהטלוויזיה ששובצתי לצוות החירום ואני מוכרח לרוץ לשדר. דיווחתי בשידור חי על הטילים שנפלו בריוק באזור שמשפחתי ירבה בו ומתתי מחד. בנוסף לכך, החשיפה הציבורית הלכה והפכה קשה יותר ויותר עבורי. לא יכולתי לנהל חיים פרטיים.

"עשרה ימים מלידת עידו, בני האמצעי, כבר הייתי בשידור שוב. לא כי לא הייתה חופשת לידה, אלא כי זה היה בלתי נותן ששדרנית תיעלם מהמסך. בשנת '94 הייתי בהיריון שוב, עם בני הקטן, איתמר. הוא נולד כפג כשהייתי בחודש שמיני, והפעם לא הייתי מסוגלת לחזור מיד. שלושה חודשים מהלידה הודיעו לי שלא יכולים להמשיך לשמור לי את המקום ברשות השידור, ופשוט לא חזרתי. האימהות גברה עליי."

ואפרופו והאימהות – אמה של קרן הייתה ילידת דנמרק, לא יהודייה, שהתמחתה כעבודת סוציאלית פסיכיאטרית בבית היתומים של אנה פרויד (בתו של ד"ר זיגמונד פרויד) בלונדון, שבו טופלו ילדים יתומים ששרדו את השואה. היא באה לארץ בסוף שנות ה-50 במטרה לעזור לניצולי שואה קשישים בירושלים, ולאחר כמה שנים החליטה, בעודה חיה בארץ, שהיא רוצה לקשור את חייה וגורלה עם העם היהודי באופן מוחלט והתגייסה.

ובחזרה לטלוויזיה. "זה לא שנעלמתי לפתע מהמסך, אלא הלכתי והצטמצמתי", מספרת קרן. "אחר כך הלכתי לעבוד במהדורות חדשות בכבלים, ברצועת 'תרבות' של 'נשיונל ג'אוגרפיק', הגשתי את 'זמני הערב' עם רפי גינת ועוד דברים קטנים יותר. אלא שעשיתי את התהליך ההפוך ממה שרוב אנשי התקשורת עושים: במקום להתחיל מהדברים הקטנים, התחלתי, כמו שאמרת, 'ישר מהטופ, מהדורבן שבקצפת. אקטואליה אי אפשר לעשות מדי פעם, לקפוץ לבקר, חייבים להיות בתוך זה, לכן ויתרתי על התחום הזה."

מיקס בעייתי

לפני כעשור קרן מצאה את עצמה חוזרת לאהבתה הגדולה: מחקר היסטורי. מה שהתחיל בכמה קורסים, הוביל ללימודי תואר שני במדעי היהדות והוליד לבסוף את הסקיעה במחקר על חייה של דונה גרציה. "עזבתי לגמרי את עולם התקשורת כי הנסיבות המשפחתיות איפשרו זאת, כי זה מה שהיה נכון לי באותו רגע, ובעיקר משום שלשם הדברים התגלגלו."

מעבר די חד, לא?

"ממש לא. אני חושבת שיש קשר הדוק בין תקשורת, אקטואליה, היסטוריה וספרות."

אז בואי נדבר על הקשר הזה. "לה פניורה" הוא רומן ספרותי-נרטיבי המתבסס על מחקר היסטורי מעמיק. מצד אחד הרמות שלך יכולה "להפוא להיסטוריה", ומצד שני המחקר ההיסטורי עלול להשתלט על הרומן ולהפוך אותו לדי, איך לומר בעדינות, משעמם. את לא חושבת שיש כאן מיקס דיסציפלינרי בעייתי?

"התחלתי מהמחקר ההיסטורי בלי לדעת לאן הדבר יוביל. אף פעם לא כתבתי פרוזה עלילתית לפני כן. את הגירסה הראשונה הגשתי להוצאת ספרים, והם אמרו לי: 'זה לא אקדמי, זה לא ממש ספרות, אנחנו לא יודעים מה לעשות עם זה'. איכשהו חוברתי לחיים פסה, עורך הספר, והוא עזר לי לחבר בין שני הרברים הללו."

"המכתבים, שהם המקורות המובילים את הרומן, היו הדרך שבה הצלחתי לעשות זאת, כי הם המקורות שיש בהם גם את האישי. אני מאוד מחמירה עם עצמי בנקודת הדיוק ההיסטורי, בלי קשר לספר הזה, בכל דבר, גם בעבודתי

העיתונאית. התעסקתי במפות, כדי להבין איך נראו בריוק הערים בזמן שדונה גרציה ביקרה בהן, הגעתי לפרטים הכי הכי קטנים, גם אם הם לא נכנסו בסוף לרומן, כדי להפיה חיים בעולם היסטורי אמיתי. ודאי שהסתבכתי לפעמים, כי זה לא נגמר. הנרטיב נכנס במחשבות וברגשות של הדרמות, שהם כבר בידיון שלי. לקחתי את העובדות והתחלתי 'לחשוב' אותן, לדמיין אותן, לחוש אותן, עשיתי האנשה למציאות. לדעתי זה עובד."

מה כל-כך משך אותך באישה הזאת שגרם לך לשקוע בחייה עשור שלם?

"נתקלתי ברמות שלה במקרה, שמה היה מוטבע בעברית על מדליון שמצאתי במוזיאון היהודי בפריז. חשבת: איך זה מסתדר עם 'לא תעשה לך פסל ומסכה'? ומעל זה, עוד מדובר באישה: התחלתי להתעניין ולעקוב אחרי הסיפור שלה, וגיליתי אישה יוצאת דופן בכל קריטריון אפשרי: היא הייתה אנוסה (נטבלה לנצרות בכפייה), עשירה מאוד – אפילו הלוותה כסף להגרי השמיני – כוחנית, אמיצה, שתיפקדה בעולם גברי לחלוטין. היא עשתה מסע כמעט בלתי אפשרי לאישה במאה ה-16, הן מבחינה גיאוגרפית והן מבחינה תרבותית. היא הייתה קרועה בין זהויות לאורך כל חייה. היה לי פשוט כיף גדול לעקוב אחרי הסיפור שלה."

אני מניחה שלא במקרה ריתקה אותך דמות של אישה יוצאת דופן בכוח שלה.

"אני אישה, ונשים מעניינות אותי. אני מתחברת אליה. ככל שהתקדמתי במחקר מצאתי יותר ויותר נשים מרתקות מהתקופה הזאת. לא ייאמן כמה נשים משוררות, סופרות, שליטות וכ' חיו במאה ה-16 ואיך לא סופרים אותן. יש מצב שצריך לשים את כל ההיסטוריה בצד ולכתוב מחדש את ההיסטוריה הנשית. היום, ככל שיש יותר נשים במחקר ובאקדמיה, הקול הנשי בהיסטוריה הולך ותופס נפת, זה מזין את עצמו וזה משמח, אך המלאכה עוד מרובה."

אז והיום

קרן לא ממש מתגעגעת לעולם הטלוויזיה, וכיום, משיצא הבייבי שלה לאור, היא כבר משקיעה את מרצה במחקרים חדשים ("שמי יודע מה יצא מהם").

אפרופו קולות נשים שנשמעים בצומח – "כימיי היה מובן מאליו שאישה לא תפתח מהדרה או חלילה תראיין. היינו יותר דוגמניות מאשר עיתונאיות. כדיעבד קשה לי להבין איך הסכמנו לזה", היא אומרת ומביעה את שמחתה על-כך שהתקשורת עברה ככרת דרך רצינית מאז: "דבר רים השתנו, ואני חושבת שכיום בעולם התקשורת פועלות מגישות ועיתונאיות מדהימות."

היום נשמעים ביתר שאת קולות הקוראים לסגור את רשות השידור ולבצע בה רח-ארגון טוטאלי. את בעד? "אני חושבת שחשוב שיהיה בארץ שידור ציבורי, משהו שיהווה כר תרבותי משותף, בעיקר על רקע השתייכותנו מסגרתו צריך להתקיים שידור ציבורי? אם התצורה הנוכחית צריכה או לא צריכה להשתנות? אני לא יודעת."

ומה באופן כללי דעתך על השינוי שעברה הטלוויזיה מאז ימיך ועד היום?

"הטלוויזיה של אז ושל היום אלה שני עולמות שונים לגמרי: הטלוויזיה נהייתה פופוליסטית במובן מסוים. תרבות הריאליטי הן דבר קשה בעיניי, ומצד שני ריבוי הערוצים והקולות הוא מבורך. אלה הם תהליכים לגיטימיים וטבעיים שאני מאמינה כי יתאזנו עם הזמן." ■

בול שהנפיק דואר ישראל לכבוד דונה גרציה

הייתה מגישה חרשה במבט, אז זה היה סנסציוני. כולם ראו את זה, ביום רע היו למהדרה 90 אחוזי צפייה. מאותו ערב מצאתי את עצמי מרוחה בעיתונים, אנשים עצרו אותי ברוב חוב כל דקה. זה היה די מפחיד. בגלל שהכל קרה כל-כך מהר, לא ידעתי למה אני נכנסת. לא הייתה לי שום תקופת התרגלות, החיים שלי השתנו בן-רגע. הייתי בת 26, עם ילד בן שנתיים, התגלגלתי באוטובוסים, שאלתי בגדים מחנויות כי לא היו אז מלבישות ברשות השידור, ולא היה לי כסף. את האוניברסיטה עזבתי תוך חודש. בטלוויזיה העסיקו אותי כפרילנסרית בתנאים די משפילים, ועצם הפיכתי לסלב הייתה לכאורה הפרס הגדול. למעשה זה היה טראומתי, רק עם הזמן הבנתי את גודל ההזדמנות שנפלה בחלקי."

ולמרות האפשרויות שההזדמנות הזו פתחה בפניך, בעבור המשנים לפתע נעלמת מהמסך.

"היה דיסוננס עצום בין היותי כוכבת לאומית לבין ההרגשה שלי מבחינת אורח החיים המפרך שניהלתי. למשל, בעודי נאבקת בשני ילדיי הקטנים, רועי בן חמש ועידו בן

"בגלל שהכל קרה כל-כך מהר, לא ידעתי למה אני נכנסת. לא הייתה לי שום תקופת התרגלות, החיים שלי השתנו בן-רגע. הייתי בת 26, עם ילד בן שנתיים, התגלגלתי באוטובוסים, שאלתי בגדים מחנויות כי לא היו אז מלבישות ברשות השידור, ולא היה לי כסף"